

1. Laki joukkoliikenteen tarkastusmaksusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan joukkoliikenteen tarkastusmaksusta 11 päivänä toukokuuta 1979 annetun lain (469/1979) 3 §,

muutetaan 1 §:n 1 momentti, 2, 4-8 ja 11-14 §, sellaisina kuin niistä ovat, 1 §:n 1 momentti ja 6 § osaksi laissa 904/1995, 4 § osaksi laissa 504/1986, 11 § laeissa 540/1982, 500/1995 ja 525/2003 ja 12 § laissa 586/1998, sekä

lisätään lakiin uusi 6 a § seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Oikeus tarkastusmaksun perimiseen joukkoliikenteessä ilman asianmukaista matkalippua matkustavalta henkilöltä voidaan myöntää kunnalle, pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnalle sekä rautatieliikenteen turvallisuudesta vastaavalle viranomaiselle.

- - - - -

2 §

Tarkastusmaksun perimisoikeuden saaneiden julkisyhteisöjen välinen yhteistoiminta

Edellä 1 §:n 1 momentissa tarkoitetut julkisyhteisöt voivat sopia toimivaltansa piirissä olevien tarkastusmaksujen perimisestä yhteistoiminnassa. Kunnat voivat myös sopia yhteistoiminnan järjestämisestä niin, että tarkastusmaksujen periminen annetaan toisen kunnan tai pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnan hoidettavaksi yhden tai useamman kunnan puolesta siten kuin kuntalaissa (365/1995) ja pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnasta annetussa laissa (1269/1996) säädetään. Yhteistoimintaa koskeva sopimus on toimitettava liikenne- ja viestintäministeriölle tiedoksi tai liitettävä hakemukseen, jos tarkastusmaksujärjestelmää on alun alkaen tarkoitus soveltaa yhteistoiminnassa.

4 §

Tarkastusmaksun perimisoikeuden myöntäminen

Oikeuden tarkastusmaksun perimiseen myöntää hakemuksesta liikenne- ja viestintäministeriö.

Oikeus tarkastusmaksun perimiseen on myönnettävä, jos

1) tarkastusmaksujärjestelmää on tarkoitus soveltaa

a) raideliikenteessä; tai

b) muussa joukkoliikenteessä edellyttäen, että matkustajien määrä on suuri ja käytössä on yhtenäinen matkalippu- ja hintajärjestelmä; ja

2) hakija esittää selvityksen siitä, että

a) matkalippujen hankinta on järjestetty varmaksi ja niiden käyttö yksinkertaiseksi;

- b) tarkastajien perehdyttäminen ja tarkastusmaksujärjestelmästä yleisölle tiedottaminen on asianmukaisesti suunniteltu; ja
- c) tarkastus on suunniteltu järjestettäväksi niin kuin tässä laissa edellytetään.

Oikeus tarkastusmaksujen perimiseen on voimassa toistaiseksi. Oikeuden myöntämistä koskevassa päätöksessä määritellään tarkastustoiminnan piirissä oleva joukkoliikenne ja siihen voidaan tarvittaessa liittää matkalippujen hankinnan järjestämistapaan ja niiden käytön yksinkertaisuuteen, tarkastajien perehdyttämiseen, järjestelmästä tiedottamiseen sekä tarkastusmaksujen perimisessä sovellettavaan yhteistoimintaan liittyviä ehtoja.

5 §

Tarkastusmaksun suuruus

Tarkastusmaksun suuruuden vahvistaa tarkastusmaksun perimisoikeuden saaneen *julkisyhteisön* hakemuksesta liikenne- ja viestintäministeriö. *Tarkastusmaksu* saadaan vahvistaa enintään 40 kertaa niin suureksi kuin *mainitun julkisyhteisön alueen* linja-autoliikenteen alin *aikuisen* kertamaksu tai halvimman junatyypin alin aikuisen kertamaksu.

6 §

Matkalipun tarkastajat

Tarkastusmaksun määrää matkalipun tarkastaja, jonka on hyväksynyt tehtäviinsä tarkastusmaksun perimisoikeuden saaneen yhteisön kotikunnan poliisi.

Tarkastajaksi hyväksytään tarkastusmaksun perimisoikeuden saaneen palveluksessa oleva henkilö,

- 1) joka on täyttänyt 18 vuotta;
- 2) joka on hyväksytysti suorittanut koulutuksen, joka käsittää perehdyttämisen asianomaiseen joukkoliikenteeseen ja sen maksujärjestelmään, joukkoliikenteen tarkastusmaksua koskevat säännökset ja määräykset sekä tarkastajan tehtävät ja niiden toteuttamisessa tarvittavat oikeudet, velvollisuudet ja vastuun; hyväksyttävän suorituksen tarkemmasta sisällöstä säädetään oikeusministeriön asetuksella; sekä
- 3) joka on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan tehtävään sopiva.

Poliisi antaa tarkastajalle tämän valokuvalla varustetun tarkastuspassin. Siinä mainitaan tarkastajan henkilötiedot, valtuudet sekä liikenne, jossa hänellä on toimivalta. Tarkastajan on tarvittaessa esitettävä tarkastuspassinsa matkustajalle.

Tarkastaja on tehtävässään poliisin valvonnan alainen. Jos tarkastaja toimii velvollisuuksiensa vastaisesti tai osoittautuu muutoin tehtävään sopimattomaksi, poliisi voi peruuttaa tarkastajan hyväksymisen tai, jos peruuttaminen olisi oloihin nähden kohtuutonta, antaa hänelle varoituksen. Hyväksyminen on peruutettava, jos tarkastajan palvelussuhde päättyy taikka yhteisön oikeus tarkastusmaksun perimiseen peruutetaan. Jos hyväksyminen peruutetaan, tarkastaja on velvollinen luovuttamaan tarkastuspassinsa poliisille.

Poliisi pitää luetteloja tarkastajaksi hyväksymistä ja hyväksymisen peruuttamista koskevista päätöksistä. Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan lisäksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia (761/2003).

6 a §

Tarkastuksessa apuna olevat järjestyksenvalvojat

Matkalipun tarkastuksessa voi olla apuna tarkastusmaksun perimisoikeuden saaneen julkisyhteisön toimeksiannosta järjestyksenvalvoja, joka on järjestyslain (612/2003) mukaisesti asetettu liikenneasemalle tai joukkoliikenteen kulkuneuvoon ylläpitämään järjestystä ja turvallisuutta. Järjestyksenvalvojan hyväksyy tässä pykälässä tarkoitettuihin tehtäviinsä tarkastusmaksun perimisoikeuden saaneen julkisyhteisön kotikunnan poliisi, jos järjestyksenvalvoja on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan tehtävään sopiva ja hyväksytysti suorittanut koulutuksen, joka käsittää pääpiirteet 6 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista aiheista; hyväksyttävän suorituksen sisällöstä säädetään oikeusministeriön asetuksella.

Tarkastusmaksun perimisoikeuden saaneen yhteisön on peruutettava tarkastuksessa apuna olevan järjestyksenvalvojan toimeksianto, jos hän toimii velvollisuuksiensa vastaisesti tai osoittautuu tehtävään muutoin sopimattomaksi, jos hänen hyväksymisensä osallistumaan matkalipun tarkastukseen tai järjestyksenvalvojaksi ei enää ole voimassa tai toimeksiantajan oikeus tarkastusmaksun perimiseen peruutetaan.

Mitä 6 §:n 3-5 momentissa säädetään tarkastuspassista, poliisin valvonnasta, varoituksen antamisesta ja luettelon pitämisestä, sovelletaan myös tarkastuksessa apuna olevaan järjestyksenvalvojaan.

7 §

Tarkastusmaksun perimisoikeuden peruuttaminen

Liikenne- ja viestintäministeriön on peruutettava oikeus tarkastusmaksun perimiseen, jos:

- 1) perimisoikeuden saanut sitä pyytää; tai
- 2) tarkastustoiminta on lopetettu.

Liikenne- ja viestintäministeriö voi peruuttaa oikeuden tarkastusmaksun perimiseen, jos:

- 1) perimisoikeuden saanut on toiminut olennaisesti vastoin toiminnan harjoittamisen kannalta merkityksellistä lakia;
- 2) perimisoikeuden saanut on toiminut olennaisesti vastoin oikeuden myöntämistä koskevaan päätökseen liitettyjä keskeisiä ehtoja; taikka
- 3) tarkastusmaksutoiminnassa ilmenee muita vakavia epäkohtia eikä perimisoikeuden saanut ole ryhtynyt välittömästi toimenpiteisiin niiden korjaamiseksi niistä tiedon saatuaan.

Liikenne- ja viestintäministeriö voi 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa tarkastusmaksun perimisoikeuden peruuttamisen sijasta antaa perimisoikeuden saaneelle varoituksen, jos perimisoikeuden peruuttaminen olisi tarkastusmaksujärjestelmän tarkoitus ja tavoitteet huomioon ottaen kohtuutonta sekä myös jos epäkohdat on jo korjattu.

8 §

Tarkastusmaksun määrääminen

Matkustaja on velvollinen tarkastajan vaatimuksesta esittämään matkalippunsa. Jos matkustaja ei esitä asianmukaista matkalippua, hän on matkalipun hinnan lisäksi velvollinen kuittia vastaan suorittamaan tarkastajan määräämän tarkastusmaksun. Matkustajan, joka ei esitä asianmukaista matkalippua, on ilmoitettava tarkastajan vaatimuksesta tälle henkilötietoinaan nimensä, ikänsä, ammattinsa ja osoitteensa.

Matkustaja on velvollinen myös tarkastuksessa apuna olevan järjestyksenvalvojan vaatimuksesta esittämään matkalippunsa. Jos matkustaja ei esitä asianmukaista matkalippua, järjestyksenvalvoja voi ilmoittaa asiasta tarkastajalle tarkastusmaksun määräämistä varten tai ryhtyä 11 §:n 1 momentin mukaisiin toimenpiteisiin. Järjestyksenvalvoja ei voi vaatia eikä määrätä tarkastusmaksua.

Jos matkustaja ei maksa vaadittua tarkastusmaksua, tarkastajan on annettava hänelle kirjallinen määräys suorittaa tarkastusmaksu viikon kuluessa uhalla, että maksu muuten peritään ulosottotoimin.

Jollei tarkastusmaksua ole suoritettu 3 momentissa säädetyssä ajassa, se saadaan ulosottaa matkustajalta ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin on säädetty.

11 §

Tarkastajan ja tarkastuksessa apuna olevan järjestyksenvalvojan oikeudet ja vastuu

Tarkastajalla on oikeus ottaa kiinni ilman asianmukaista matkalippua oleva matkustaja, joka ei luotettavasti selvitä henkilöllisyyttään. Tarkastaja voi myös poistaa tällaisen matkustajan kulkuneuvosta tai 1 §:n 2 momentissa tarkoitetulta laiturialueelta, jollei se matkustajan ikä ja muut seikat huomioon ottaen ole kohtuutonta tai aiheuta vaaraa matkustajan terveydelle. Jollei kiinniotettua poisteta kulkuneuvosta tai edellä tarkoitetulta laiturialueelta, tarkastajan on viivyttämättä luovutettava hänet poliisin haltuun. Tarkastuksessa apuna olevalla järjestyksenvalvojalla on oikeus tarkastajan pyynnöstä antaa matkustajan kiinniottamiseksi, poistamiseksi tai poliisin haltuun luovuttamiseksi tarvittavaa apua. Samoin edellytyksin kuin tarkastaja voi myös järjestyksenvalvoja ilman tarkastajan pyyntöäkin poistaa matkaliputtoman matkustajan kulkuneuvosta tai edellä tarkoitetulta laiturialueelta, jos siitä on toimeksiantajan kanssa sovittu.

Jos matkustaja koettaa vastarintaa tekemällä välttää kiinni ottamisen, poliisin luo toimittamisen taikka kulkuneuvosta tai 1 §:n 2 momentissa tarkoitetulta laiturialueelta poistamisen, tarkastajalla on oikeus käyttää sellaisia toimenpiteen suorittamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina, kun otetaan huomioon matkustajan käyttäytyminen ja muut olosuhteet. Sama oikeus on tarkastajan apuna olevalla järjestyksenvalvojalla.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Tarkastajalla on 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa oikeus saada virka-apua poliisilta.

Tarkastusmaksun perimisoikeuden saaneen yhteisön työsuhteista työntekijää hänen suorittaessaan 6 a tai 8 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä tai käyttäessään 11 §:ssä tarkoitettuja oikeuksia pidetään rikoslain (39/1889) 40 luvun 11 §:n 5 kohdassa tarkoitettuna henkilönä. Tällaisena henkilönä pidetään myös tarkastuksessa apuna olevaa järjestyksenvalvojaa hänen suorittaessaan 8 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tehtäviä tai käyttäessään 11 §:ssä tarkoitettuja oikeuksiaan.

12 §

Matkustajan rangaistusvastuu

Rangaistus tässä laissa tarkoitetun tarkastajan tai järjestyksenvalvojan vastustamisesta säädetään rikoslain 17 luvun 6 §:ssä ja rangaistus väärän henkilötiedon antamisesta rikoslain 16 luvun 5 §:ssä.

13 §

Muutoksenhaku

Matkustaja, joka on tyytymätön tarkastusmaksun määräämistä koskevaan tarkastajan toimenpiteeseen, saa valittaa siitä 30 päivän kuluessa tiedoksisaannista hallinto-oikeuteen. Muutoksenhaussa sovelletaan muutoin, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

14 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin tarkastusmaksun perimisoikeuden hakemisesta, matkalipun tarkastajaksi hyväksymiseen tarvittavista asiakirjoista ja hyväksymismenettelystä, menettelystä tarkastusmaksun määräämisessä ja sen täytäntöönpanossa sekä tarkastusmaksujärjestelmästä tiedottamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Ennen tämän lain voimaan tuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2. Laki rikoslain 17 luvun 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 17 luvun 6 §:n 2 momentin 2 kohta sellaisena kuin se on laissa 563/1998 seuraavasti:

17 luku

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

6 § *Järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen*

- - -

Järjestystä ylläpitävällä henkilöllä tarkoitetaan tässä pykälässä

- - -

2) joukkoliikenteen tarkastusmaksusta annetussa laissa (469/1979) tarkoitettua matkalipun tarkastajaa ja häntä auttavaa järjestyksenvalvojaa,

- - -

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 200 .

3. Laki järjestyksenvalvojista annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan järjestyksenvalvojista 22 päivänä huhtikuuta 1999 annetun lain (533/1999) 1 §:n 3 momentti seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

- - - - -

Oikeudesta keskeyttää yleinen kokous tai yleisötilaisuus tai määrätä se päättymään säädetään kokoontumislaisissa. Oikeudesta olla apuna matkalippujen tarkastuksessa ja poistaa ilman matkalippua oleva matkustaja joukkoliikenteen kulkuneuvosta tai laituralueelta säädetään joukkoliikenteen tarkastusmaksusta annetussa laissa (469/1979).

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 200 .

Helsingissä _____ päivänä _____ 200

Tasavallan Presidentti

Oikeusministeri